

XVI. YÜZYIL ŞEHİRKÖY (PIROT) VAKIFLARINA GENEL BİR BAKIŞ

DRAGANA AMEDOSKI*

Özet

Günümüzde Sırbistan sınırları içerisinde bulunan Pirot şehri Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra Şehirköy adıyla anılmaya başlanmış ve oryantal bir yerleşim özelliği göstermiştir. Oryantal yerleşime geçişin temelinde, İslam dinindeki yardımlaşma özelliğinden dolayı ortaya çıkan vakıflar bulunmaktadır. Vakıfların büyük bir kısmı çoğunlukla, hükümdar ve hükümdar aileleri, yönetici zümre ve şehrin ileri gelen tanınmış kişileri tarafından kurulmuştur. Şehirköy ismi şehrin bir derviş merkezi olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Pirot'un Osmanlı egemenliğine geçtiği 1385 yılından başlayarak 16. yüzyılın sonuna kadar geçen zaman diliminde şehirde kurulmuş vakıfların genel analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Pirot, Şehirköy, 16. Yüzyıl, Osmanlı Devleti, Cami, Hamam

Insight to Şehirköy (Pirot) *Vaqfs* in The 16th Century

Abstract

Following Ottoman conquest, the town of Pirot which is now located within borders of Serbia started to be mentioned as Şehirköy and to resemble to one of the oriental settlements. This turnover occurred primarily by means of pious endowments – *vaqfs*. Generally *vaqfs* were established by rulers, their families, governing class and prominent citizens. Turkish name of the town - Şehirköy, reflects the fact that the town was the centre of dervish order. This paper gives analysis of Pirot *vaqfs* as of Ottoman conquest in 1385 until the end of the 16th Century.

Keywords: Vaqf, Pirot, Şehirköy, 16th Century, Ottoman Empire, Mosque, Hammam

GİRİŞ

Pirot, küçük bir ortaçağ kalesi çevresinde kurulan ve gelişen bir şehirdir.¹ Şehir, Osmanlının Sofya'yı ele geçirmesinin ardından 1385 yılında ilk kez fethedilmiş ve bu tarihten sonra Şehirköy adıyla anılmıştır.² Bu tarihten sonra, şehirdeki yönetim birçok defa değişmiş ve Osmanlı yönetimi 1425-1427 yılları arasında kurulmuş olmasına rağmen bölgedeki kalıcı barış, 1459 yılında Sırp Despotluğunun düşüşü ile gerçekleşmiştir.³

* Dr, Araştırma Asistanı, Tarih Enstitüsü Belgrad, Knez Mihailova 36/II, Belgrad, Sırbistan, draganaamedoski@yahoo.com

1 Јованка Калић, „Пиротски крај у средњем веку“, *Пиротски зборник* 8-9, Пирот 1979, 185-201; Предраг Пејић, *Пиротски град кроз векове*, Пирот 1996, 17-21.

2 Олга Зиројевић „Око имена Шехиркеј“, *Историјски часопис*, књ. XXVII, 1980, 233-236.

3 Machiel Kiel, „Şehirköy/ Şarköy, Pirot“ *T. D. V. İslâm Ansiklopedisi*, 38, İstanbul 2010, p. 454-456.

Ünlü seyyah Bertrandon de la Broquière, Pirot'u 1433 yılında ziyaret etmiştir.⁴ Broquière Pirot'u, bataklık ile çevrili, bir nehrin yakınında bulunan tepe üzerindeki kalesi ile açık bir yerleşim yeri olarak tanımlamıştır. İlk kez şehri Broquière bugünkü adı ile anmış ve burayı birkaç Türk'ün yaşadığı küçük bir kasaba olarak tasvir etmiştir.⁵

Sofya Sancağı'nın 1447 yılına ait defteri, sadece Visoka ve Znepolye nahiyeleri hakkında bilgi vermektedir. Pirot kazası 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tarihi kaynaklarda zikredilmiştir. Bu durum, Pirot nahiyesinin ancak bölgenin nihai fethinden sonra teşkil edilmiş olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Pirot nahiyesi Osmanlı egemenliğinde olduğu sürece Paşa Sancağına dâhil olup kaza merkezi durumunda idi.⁶

Osmanlı yönetimindeki Şehirköy'ün yapısal özelliği hakkında çok az bilgi mevcuttur. Şehir, Osmanlı egemenliğine geçmeden önce askeri öneme sahip iken Osmanlı egemenliğine geçtikten sonra büyük olasılıkla Türklerin kaleyi terk etmelerinden dolayı bu özelliğini kaybetmiştir. Zira 16. yüzyıl seyyahları kaleyi terk edilmiş ve harabe olarak tasvir etmişlerken, yerleşim alanı olarak şehri güzel ve seyrek bir kasaba olarak betimlemişlerdir. Bu bilgilerle birlikte Pirot, Osmanlılar için çok önemli bir yerleşim yeri ve aynı zamanda önemli bir ticaret merkezi konumundaydı. Osmanlı egemenliğindeki Pirot'da halkın çoğu da Müslüman'dı.⁷

Osmanlılar yerleşimi ve yol güzergâhlarını Pirot'un alan düzlemine doğru nakletmişlerdi. Böylece şehir, İstanbul'a giden yolun önemli bir durağı haline geldi. Şehrin kavşak özelliği seyyahların yazılarına ve savaş günlüklerinde de sıklıkla vurgulanmıştır.⁸ Bu bağlamda en iyi tasvirlerden biri 1578 yılında İstanbul'dan dönen ve Pirot'u Türk adıyla yani Şehirköy olarak anan Stephan Gerlach'a aittir. Stephan Gerlach, Şehirköy nüfusunun çoğunluğunun Türklere meydana geldiğini ve eski şehirden sadece 4 kule kaldığını yazmaktadır.⁹ 1587 yılında şehirden geçen Reinhold Lubenau ise Pirot'u tepeler arasında güzel bir ovada büyük bir kasaba olarak tanımlamaktadır. Lubenau ayrıca, şehrin ön cephesindeki duvarın önünde bir kaynak suyu olduğunu ve bu suyun şehirdeki su değirmenlerini hareket ettirerek değirmenler aracılığıyla hamama kadar ulaştırıldığı bilgisini de vermektedir.¹⁰

Yaşayanların sayısı ve etnik yapısı hakkında Osmanlı tapu defterleri daha ayrıntılı bilgi vermektedir. Bu defterlere göre 16 yüzyıl boyunca Pirot'ta ağırlıklı nüfus Müslümanlardan meydana gelmekte ve 1585 yılına kadar şehirdeki Müslüman nüfus sürekli artmaktaydı. 1585 yılından sonra şehirde Hıristiyan hane sayısı artmaya başlamakta ve Müslüman hane sayısında bir azalma göze çarpmaktadır.¹¹

4 Bertrandon de la Broquière, *Путовање преко мора*, Београд 1950, 127.

5 Petar Matković, „Putovanja po Balkanskom poluotoku srednjega veka“, *Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umetnosti*, XLII, Zagreb 1878, 116.

6 Олга Зиројевић, *Турско војно уређење у Србији 1459-1683*, Београд 1974, 90-91.

7 Јован Цвијић, *Преглед географске литературе о Балканском полуострву*, III, Београд 1897, 25.

8 Олга Зиројевић, *Цариградски друм од Београда до Софије (1459-1683)*, Београд 1970, 186.

9 Чедомил Мијатовић, „Пре триста година, прилог к изучавању извора за историју нашег народа у XVI веку“, *Гласник Српског научног друштва*, књ. XXXVI, Београд 1872, 207.

10 Олга Зиројевић, „Рајнолд Лубенау о Београду и Србији 1589.“, *Годишњак града Београда*, књ. XII, Београд 1966, 27.

11 BOA (Istanbul, Başbakanlık Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi), *Defterhâne-i Amire Tahrir Defteri*(TD), nu: 409, s. 93-95; TD 236, s. 237, 238.; TD 492, s. 228-230; TD 61, s. 114-116.

PİROT ŞEHRİNDEKİ OSMANLI VAKIFLARI

Osmanlı idaresindeki Piro'tun sosyal yapısını ortaya koymak için başvuru temel kaynakların başında vakıf defterleri gelmektedir. Vakıflar, İslam dininin bir gerekliliği olarak, kentsel yerleşimlerin ortaya çıkması ve gelişmesinin temelini oluşturmaktadırlar.¹² Yeni fethedilen yerlerdeki ilk vakıf kurucuları genellikle sultanlar ve yöneticiler olup, bunları önemli devlet adamları ve zengin vatandaşlar takip ederdi. Diğer Osmanlı şehirlerinde olduğu gibi Piro'tun şehri de kısa sürede kurulan vakıflar aracılığıyla, Türk-İslam geleneklerine sahip bir yerleşim yeri haline gelmiştir.

Piro'tun şehrinde kurulan ilk dini eser, muhtemelen Piro'tun ilk fethinden sonra (1385), Sultan I. Murat¹³ zamanında yeni gelen Müslüman nüfusun ibadet ihtiyacına binaen yaptırılan camidir. Ancak, elimizdeki kaynaklarda bu camii hakkında hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Osmanlı devleti bölgede kalıcı barışı sağladıktan sonra (1444 yılında), Fatih Sultan Mehmed¹⁴, Piro'ta yeni bir cami inşa ettirdi ve bu caminin bakım ve onarımı için belirli miktarda para sağladı. Yaptırılan bu cami, daha sonraki yıllarda çıkan bir yangın sırasında ciddi zarar görmüştür. Sultan II. Bayezid¹⁵ yangında zarar gören bu caminin onarımı için bir fon ayırmıştır.¹⁶ 1644 yılında Avusturya elçisi Kont Leslie, Viyana'dan İstanbul'a giderken tuttuğu notlardan bu caminin nerede olduğunu tespit edebiliyoruz. Şöyle ki; Kont Leslie Piro'tan geçmiş ve burada üç Hıristiyan kilisesi olduğunu, bu kiliselerden birinin Katolik, ikisinin Ortodoks kilisesi olduğunu belirtmiştir. Bu iki Ortodoks kilisesinden, günümüz Piro'tun merkez kilisesine 200 m yakın olan kiliseyi Osmanlıların camiye çevirdiğini ve bundan sonra bu kilisenin Sultan Camisi olarak anıldığı bilgisini vermektedir.¹⁷

Piro'tu ilk fetheden Osmanlı padişahı Sultan Murat, şehirde bulunan Bostane adlı mezrayı Osmanlı kolonizasyonunda önemli bir yere sahip olan Kalenderi tarikatı dervişlerine tahsis etmiştir. Bu mezrada iki değirmenin olması Nişava nehrine yakın olduğu fikrini akla getirmektedir.¹⁸ Bostane mezrasının bu özelliğinden dolayı zamanla Piro'tun "şeyhler köyü" ismiyle anılmasına neden olmuştur.¹⁹ 1548 yılında hazırlanan defter kayıtlarına göre bu mezrada bazen Hıristiyanların da yaşadıklarını ve sipahilere inşence, öşür gibi rüsumlarını ödediklerini görmekteyiz.²⁰

1530 yılına kadar Piro'tun şehrinin hızla gelişmesine katkı sunan vakıfların en önemlilerinden biri de Kilercibaşı Halil Bey'in kurduğu vakıftır. Halil Bey'in kurduğu

12 Mehmet Zeki Pakalın, "Vakıf" *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.3, MEB, İstanbul 1983, s. 577; Hacı Mehmet Günay, "Vakıf", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C.42, Ankara, 2012, s. 475.

13 Sultan I. Murat (1362-1389).

14 Fatih Sultan Mehmed (1444-1446, 1451-1481).

15 Sultan II. Bayezid (1481-1512)

16 BOA, TD130, s. 112; Тајјана Катић, „Муслиманске задужбине у Пироту од XIV до XVI века“, *Пиротски зборник*, 32-33, Пирот 2007/2008, 57.

17 Светислав Петровић, *Историја града Пирота*, Пирот 1996, 14.

18 Зиројевић „Око имена ...“, 234-235; Катић, „a.g.m.“, 57; Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizator Türk Dervişleri", *Türkler*, Cilt 9, Ankara 2002, 133-153.

19 Зиројевић „Око имена ...“, 233-236.

20 BOA, TD 236, s. 647; Bu vakfın 18. yüzyıldaki yenilenmesi hakkında: Радмила Тричковић, „Торлак“, *Пиротска буна 1836. (са посебним освртом на ослободилачки покрет у Пироту и Понишављу од турског освајања до ослобођења 1877/78.)*, Пирот 1997, 89-91.

bu vakıf aracılığıyla şehirde bir cami, bir hamam, bir kervansaray, on dükkân ve Nişava nehri üzerinde bir köprü inşa edilmiştir. Şehrin mahallelerinden biri de Halil Bey'in kurduğu vakıf mescidinin adını taşımaktadır.²¹ 1548 yılına geldiğinde Kilercibaşı'nın vakıf eserlerine develer için yapılan ahırlar ve diğer ek binalar da eklenmiştir.²²

Muhtemelen Kalenderi dervişlerin soyundan olan Angi oğlu Pir Ahmed şehrin önemli vakıf kurucuları arasında bulunmaktaydı. Pir Ahmed, şehirde bir cami ve bir köprü inşa ettirmiş ve bunun yanında da birkaç dükkân miras bırakmıştır. Ayrıca kurduğu vakfa bir değirmen ve bir bahçe de dâhil etmiştir. Bu vakıf kısmen hayri bir vakıf olmakla birlikte vakfın koşulları arasında mütevellinin kendi soyundan gelmesini şart koyması vakfın aynı zamanda evladiyyet vakfı olduğunu da göstermektedir.²³

Pirot'ta vakıf kuran kişiler arasında Saruca adlı bir kişi daha vardı. Bu kişi günümüze ulaşmayan ancak o tarihlerde işler durumda olan bir değirmen vakfetmiştir.²⁴

16. yüzyılın ilk yarısına geldiğinde Pirot şehrindeki vakıf aktiviteleri, şehrin genel durumunda gözlenen durgunluk ve gerilemeye paralel olarak yavaşlamıştır. 1548 yılında Pirot'ta vakıflar kapsamında anılan objelerin yanında 21 dükkân kayıtlara geçmiştir.²⁵

1570/1571 yılına kadar Pirot'ta sadece Solak Nasuh isimli yeni vakıf kurulmuş ve bu vakıf dahilinde bir çeşme inşa edilmiştir. Bu çeşmenin bakım ve onarımına da vakıf dükkânlarının ve vakıf arazilerinin gelirleri tahsis edilmiştir.²⁶

Yine 1570/1571 yılına kadar Pirot şehrinde İbrahim oğlu İskender Bey bir cami inşa ettirmiştir. Bu cami Pirot vakıfları arasında bulunmamakla birlikte caminin adıyla yeni bir mahalle oluşturulmuştur.²⁷ Cami banisi İskender Bey kuvvetle muhtemel oldukça zengin bir kişiydi. Bu hayırsever kişi, 1585 yılına kadar vakıf dâhilindeki caminin yanına, iki de mescit inşa ettirmiş ve mescitlerin masraflarının vakıftan sağlanmasını istemiştir. Pirot'un yakınındaki Petrojane²⁸ köyünde bulunan 3 değirmen taşı, bir bahçe, 3 parça çayır, 2 tarla, bir kebe değirmeninin gelirini de bina ettirdiği cami için harcanmasını sağlamıştır.²⁹ Yine Sredorek³⁰ köyünde bulunan üç parça çayır ile Krupça³¹ köyünde Nişava nehri üzerinde bulunan 6 değirmen taşından elde edilen gelirlerin, cami imamı ile müezzinine verilmesini ve vakıftan elde edilen gelirlerin bir kısmının camide tilavet için kullanılmasını şart

21 Катих, "a.g.m.", 60.

22 BOA, TD 236, s. 647.

23 Катих, "a.g.m.", 61.

24 a.g.m.

25 BOA, TD 236, s. 646-650.

26 Драгана Амедоски-Срђан Катих, „Верске задужбине муслимана нахије Пирот (Шехиркој) 1570/71. године“, *Мешовита грађа*, књ. XXXV, Београд 2014, 16.

27 BOA, TD 492, s. 228-231.

28 Petkojane, bugünkü Mali Yovanovaç, Nişava nehrinde, Pirot'un güney doğusunda.

29 ТК.ККА (Ankara, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi), *Defterhâne-i Âmiri Tah-rîr Defteri*(TD), nu: 61, s. 366.

30 Sredorek, XVI. yüzyıldaki seyyahlarda Pirot'un yakında bulunan köy ve nehir olarak anılır. Bugün Kel-taş'ın altında ve Barye Çiflik köyünün yakınlığında bulunan yerin ismi.

31 Bugün Krupaç, Bela Palanka'nın kuzey batısında.

koymuştur.³²İskender Bey'in Pirot'ta kurduğu vakıflar ve bunlara yaptığı ilaveler zaman içerisinde Pirot'un çevresini oldukça değiştirmiş ve nüfusun artmasını sağlamıştır.

İskender Bey'in yaptırdığı cami, Tiha bara denilen arazide inşa edilmiştir. 1585 yılına kadar Gradaşniçe³³adlı köyün sınırında bulunan bir arazi vakfedilerek, bu arazinin bir kısmı ev yapımına geri kalan kısmı ise Müslümanların mezarlık yapımına ayrılmıştır.³⁴ Bu araziyi İskender Bey sâhib-i arzdan tapu ile satın almış ve arazinin bir kısmına bahçe ekilip hâsılatının cami imamı ile müezzinine verilmesini vakfiyede şart koymuştur.³⁵

Vakfa ilave edilen mescitlerin ikisi de Hoşkadem Mahallesi'nde olmakla birlikte biri Hoşkadem Kuyusu'nun yanında diğeri ise tam nehrin kıyısında bulunmaktaydı. Bu iki mescidin döşemesi, aydınlatılması ve tamirine de Sredorek köyünde bulunan üç büyük çayır ve Pirot'ta bulunan üç dükkân gelirleri vakfedilmiş ve para işlerinin kadının denetiminde yapılmasını istenmiştir.³⁶

İskender Bey, 16. yüzyılda Pirot'ta bir de para vakfı kurmuştur ki bu vakıf Pirot'ta kurulan ilk para vakfı olması sebebiyle önemlidir. Bu vakıftaki para 17.000 akçeydi. Vakfedilen bu para %15 oranında bir faizle işletilmekteydi. İskender Bey vakıf parasından iflas edenlere ve yenicerilere borç verilmesine izin vermişken çok fakir olanlara borç verilmesini uygun görmemiştir. Ayrıca bu vakıftan her borç alan kişiden borcuna kefil göstermesi istenmiştir.³⁷

16. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise Pirot vakıflarındaki dükkân sayısının yaklaşık olarak 30'a çıktığı görülmektedir. Bu dükkânlarda saraçlar, neccarlar, kasaplar, nalbantlar, papuçcular gibi çeşitli meslek gurupları mesleklerini icra etmekteydi. Bu meslek mensuplarının büyük kısmı Müslüman ahaliden meydana gelmekteydi.³⁸

Evlıya Çelebi 1659 yılında bu şehirden geçerken kalenin boş ve kullanışlı olmamasına rağmen, iyi durumda olduğunu ifade etmektedir. Çelebi, Sofya'ya yakın olduğundan dolayı Pirot'ta önemli binaların olmadığı bilgisini verip burada yaklaşık bin ev, birkaç cami, yedi mektep, han, iki hamam ve 200 dükkânlı çarşının varlığını da aktarmaktadır.³⁹

SONUÇ

Çalışmaya konu olan vakıf defterleri Pirot'un Osmanlı döneminde Şehirköy olarak anıldığını göstermektedirler. Şehirköy adına ilk defa 1443 yılında rastlanmakta olup, bu tarihten sonra düzenlenmiş tüm Osmanlı belgelerinde ve kaynaklarında bu isim ile anılmaktadır. Ayrıca bu dönem kaynakları, şehirde yerleşen dervişlerin Osmanlı kolonizasyonunda önemli rol oynadıklarını göstermesi açısından da önemlidir.

32 TK.KKA, TD 61, s. 366.

33 Pirot'un kuzeyinde.

34 TK.KKA, TD 61, s. 366.

35 a.g.m.

36 TK.KKA, TD 61, s. 366.

37 a.g.m.

38 TK.KKA, TD 61, s. 114-116, 352.

39 Evlija Çelebi, *Putopis. Odlomci o jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo 1979, 60-61.

Pirot'ta kentsel yapının büyük kısmı 1530 yılına kadar oluşturulmuştur. Osmanlı hâkimiyetinin ilk yüzyılında şehirde; bir cami, iki mescit, hamam, kervansaray bulunmakla birlikte daha sonraki 40 yıl içerisinde bir cami ve bir çeşme daha inşa edilmiştir. Bundan sonraki 15 yıllık dönemde ise İskender Bey tarafından iki mescit inşa edilmiştir. Vakıf kapsamında Pirot'ta birçok dükkânın mevcut olması şehirde canlı bir ticaret ağının var olduğuna işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (=BOA)

BOA, Tapu Tahrir Defteri (=TT), Defter No: 130: 112,236: 645-647, 409: 93-95, 492: 228-231, 720-721.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi (=TK.KKA)

TK.KKA, TT Defter No: 61: 355-356, 366.

Araştırma Eserler

Амедоски, Драгана- КАТИЋ, Срђан (2014). „Верске задужбине муслимана нахије Пирут (Шехиркој) 1570/71. године“, *Мешовита грађа*, књ. XXXV, Београд, 7-18.

Barkan, Ömer Lütfi (2002). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Kolonizator Türk Dervişleri", *Türkler*, Cilt 9, Ankara, 133-153.

Цвијић, Јован (1897). *Преглед географске литературе о Балканском полуострву*, III, Београд, 25.

Čelebi, Evlija (1979). *Putopis. Odlomci o jugoslovenskim zemljama*. Sarajevo, 60-61.

Де Ла Брокијер, Бертрандон (1950), *Путовање преко мора*, Београд, 127.

Калић, Јованка (1979). „Пиротски крај у средњем веку“, *Пиротски зборник* 8-9, 185-201.

Günay, Hacı Mehmet (2012). "Vakıf", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 42, Ankara, s. 475-479.

Катић, Тајјана (2007/2008). „Муслиманске задужбине у Пироту од XIV до XVI века“, *Пиротски зборник*, 32-33, Пирот, 57.

Kiel, Machiel (2010). "Şehirköy/ Şarköy, Pirot" *T. D. V. İslâm Ansiklopedisi*, 38, İstanbul, p. 454/56.

Matković, Petar (1878). „Putovanja po Balkanskom poluotoku srednjega vieka“, *Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umetnosti*, XLII, Zagreb 1878, 116.

Мијатовић, Чедомил (1872). „Пре триста година, прилог к изучавању извора за историју нашег народа у XVI веку“, *Гласник Српског ученог друштва*, књ. XXXVI, Београд, 155-219.

Мишић, Синиша (1997). „Пирот под српском влашћу у средњем веку“, *Зборник радова Пиротска буна 1836*, Пирот, 49-57.

Pakalın, Mehmet Zeki (1983). "Vakıf" *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. 3, MEB, İstanbul 1983, s. 577-580.

Пејић, Предраг (1996). *Пиротски град кроз векове*, Пирот, 17-21.

Петровић, Светислав (1996). *Историја града Пирота*, Пирот.

Тричковић, Радмила (1997). „Торлак“, *Пиротска буна 1836. (са посебним освртом на ослободилачки покрет у Пироту и Понишављу од турског освајања до ослобођења 1877/78.)*, Пирот, 89-91.

Зиројевић, Олга (1966). „Рајнолд Лубенау о Београду и Србији 1589.“, *Годишњак града Београда*, књ. XII, Београд 1966, 27.

Зиројевић, Олга (1970), *Цариградски друм од Београда до Софије (1459-1683)*, Београд 1970, 186.

Зиројевић, Олга (1974). *Турско војно уређење у Србији 1459-1683*, Београд, 90-91.

Зиројевић, Олга (1980). „Око имена Шехиркеј“, *Историјски часопис*, књ. XXVII, 233-236.